

POLSKIE TOWARZYSTWO BADAŃ NAD WIEKIEM OSIEMNASTYM

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72, p. 125; fax: 826-99-45;

e-mail: m.zwierzynowski@ptbnwo.pl

Poznań, 14 maja 2015 roku

Szanowni Państwo, Koleżanki, Koledzy,

w rozesłanym przed kilkoma miesiącami liście informowaliśmy Państwa, że Wydział Historyczny oraz Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM w Poznaniu pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym rozpoczęły przygotowania do III Kongresu Badaczy Osiemnastego Wieku. Odbędzie się on w Poznaniu w dniach 15-17 września 2016 roku. Jego tytuł brzmi:

Wiek XVIII jako zmiana: Rzeczpospolita i oświecenie

Temat ten zachęca do refleksji nad będącą przedmiotem naszych badań epoką w jej aspekcie procesualnym. Jest propozycją spojrzenia na oświecenie jako okres dynamicznych i wielonurtowych przeobrażeń, dokonujących się w odniesieniu do bardzo różnych zagadnień (historycznych, politycznych, społecznych, filozoficznych, literackich, artystycznych *etc.*). Z punktu widzenia refleksji nad wiekiem XVIII jako czasem zmiany interesujące wydają się na przykład:

- wewnętrzna dynamika epoki w kontekście pytania o integralność okresu jako pewnej historycznej i kulturowej całości (od wieku XVIII do pierwszych dekad wieku XIX);
- mechanizm, przyczyny i przejawy zmiany w wieku XVIII, a także relacja zmiany oraz ciągłości w procesie osiemnastowiecznych przeobrażeń historycznych;
- stosunek zmian dokonujących się w przestrzeni rodzimej (ich „swoistości”) do zmian mających charakter ponadnarodowy (lub ogólnoeuropejski);
- problematyka dziedzictwa i tradycji zastanych oraz przetworzonych przez wiek XVIII, a także samego wieku XVIII jako dziedzictwa i tradycji dla okresów późniejszych;
- usytuowanie i znaczenie oświecenia w procesie zmian historycznych rozpatrywanych w perspektywie tzw. „długiego trwania”;
- pytanie o konserwacyjny i modernizacyjny potencjał polskiego oświecenia oraz o jego rolę w procesie inicjowania tzw. nowoczesności.

Wierzymy, że proponowana problematyka stwarza możliwość zaprezentowania dokonań przedstawicieli różnych dyscyplin badawczych i pozwala zaakcentować interdyscyplinarny charakter polskich badań nad wiekiem XVIII.

Tematyka Kongresu skłania do podsumowania i rekapitulacji przeobrażeń w naukowym obrazie epoki, które dokonały się w ostatnim ćwierćwieczu, jak również do refleksji nad metodami i obszarami badań prowadzonych obecnie. Liczymy, że postawiona podczas Kongresu diagnoza sytuacji współczesnych badań nad wiekiem XVIII połączona zostanie z namysłem dotyczącym zadań i perspektyw badawczych w przyszłości.

Pragnęlibyśmy, by z obrad Kongresu wyłonił się syntetyczny obraz epoki, jej dynamiczny model, który byłby reprezentatywny dla najświeższego stanu wiedzy i który otwierałby nowe pola poznawczych możliwości.

Zgodnie z przedstawionymi wcześniej założeniami część naukowa Kongresu obejmować będzie: obrady plenarne, dyskusję panelową z udziałem zaproszonych gości zagranicznych oraz obrady w ośmiu sekcjach tematycznych. Przewidywane formy udziału w obradach to: wystąpienia zamawiane (dyskutowane w ramach obrad plenarnych), referaty zgłaszane przez uczestników (dyskutowane podczas obrad w poszczególnych sekcjach), komunikaty (krótkie referaty nadsyłane przed rozpoczęciem Kongresu i udostępnione jego uczestnikom w formie przygotowanej przez organizatorów broszury, które nie zostaną wygłoszone, ale będą dyskutowane podczas obrad w sekcjach).

W rozesłanym w listopadzie liście prosiliśmy Państwa o zgłaszanie propozycji sekcji. Na podstawie nadesłanych propozycji podczas połączonego posiedzenia Komitetu Organizacyjnego oraz Zarządu PTBnWO wyłonione zostały tematy ośmiu sekcji. Poniżej podajemy ich wykaz wraz z krótkimi opisami obejmowanej przez nie problematyki, a także nazwiska ich Kierowników, współodpowiedzialnych za ostateczny dobór referatów i przebieg obrad:

SEKCJA 1

Oświecenie w literaturze i kulturze: wykładowcy, wyznaczniki ciągłości i czynniki zmiany

(Teresa Kostkiewiczowa, Marcin Cieński)

Przeobrażenia literatury i kultury w polskim oświeceniu: przyczyny, przejawy i skutki zmian. Sztuki plastyczne, muzyka, teatr – między tradycją a zmianą (problemy funkcji, formy, obiegu, publiczności, odbioru, krytyki). Kultura literacka epoki (1730-1820): tylko zmiana czy już przełom? Dynamika zmian kulturowo-literackich w oświeceniu: punkty zwrotne, przyspieszanie/zwalnianie, nakładanie się perspektyw. Sposoby rozumienia literatury i literackości – kontynuacja tradycji i różnorodność zmian. Źródła, przejawy i kierunki przemian koncepcji estetyczno-literackich. Problemy genologiczne – zmiana i ciągłość gatunków. Język i styl piśmiennictwa – stan wyjściowy, nowe tendencje i rejestry, punkt dojścia. Piśmiennictwo epoki – droga do nowoczesności: sposoby rozumienia, argumenty za i przeciw modernizacji oraz jej przejawom. Badania nad polskim oświeceniem na przełomie XX i XXI wieku: kierunki zmian, rezultaty nowych podejść, otwieranie perspektyw. Oświecenie polskie wobec (modernizacyjnych) rozwiązań europejskich: modele, inspiracje, dynamika wzajemnych relacji.

SEKCJA 2

Długi wiek XVIII i XIX stulecie: oświecenie, romantyzm, nowoczesność w procesie przemian literatury

(Bogusław Dopart, Roman Dąbrowski)

Dynamika literatury oświecenia w Polsce wobec myśli europejskiej drugiej połowy XVIII wieku. Oświecenie porobizorowe w stosunku czasów stanisławowskich (kontynuacja czy nowa jakość?). Estetyki klasycyzujące w polskim wieku XIX; sentymentalizm (i co dalej?). Pamięć późnooświeceniowych projektów literatury narodowej. Wątki oświeceniowe w światobrazie literatury romantyzmu. Koronne gatunki literatury oświecenia – przemiany, nawiązania, kontynuacje, odrzucenie w w. XIX. Oświeceniowe źródła rozwoju prozy. Literacko-historyczne obrazy epoki oświeconych. Dziedzictwo oświecenia w literackich i metaliterackich koncepcjach modernizacji i nowoczesności.

SEKCJA 3

Długi wiek XVIII w historiografii: trwanie i zmiana

(Jarosław Czuby, Bożena Popiołek)

Czy rzeczywiście „długi wiek XVIII”? Kiedy zaczyna się i kiedy kończy się wiek XVIII? Cechy charakterystyczne, konstytutywne dla epoki. Dynastia saska a polski wiek XVIII: bilans związków. Co łączy czasy saskie, stanisławowskie oraz pierwsze lata porozbiorowe? Trwanie i zmiana w wieku XVIII: sfery, zakres, tempo, dynamika/stabilizacja. Bilans badań i nowe perspektywy badawcze.

SEKCJA 4

Przemiany teorii i praktyki politycznej czasów Rzeczypospolitej, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego

(Anna Grześkowiak-Krwawicz, Piotr Ugniewski)

Radykalne zmiany, które dokonały się między początkiem wieku XVIII a pierwszą połową wieku XIX w rzeczywistości politycznej ziem polsko-litewskich, a szczególnie dramatyczne zerwanie ciągłości państwowej, jakim były rozbiory, spowodowały, że każda z wymienionych w tytule epok była przez badaczy traktowana jako odrębne zjawisko. Jednak najnowsze badania pokazują, że w ten sposób umykało historykom wiele ważnych elementów składających się na obraz rzeczywistości i koncepcji politycznych tego czasu. Stąd zdecydowano się, we wspólnych ramach „długiego wieku XVIII” podjąć próbę przyjrzenia się zmianom, jakie zaszły w praktyce politycznej i w polskim myśleniu o państwie od czasów saskich po powstanie listopadowe. Zamiarem organizatorów jest, by na sekcję złożyły się zarówno referaty przekrojowe, pokazujące przemiany, które dokonały się na przestrzeni dziesięcioleci lub zgoła stulecia, jak i te dotyczące działań, rozwiązań lub teorii politycznych w krótszych okresach, podejmujące jednak próbę odpowiedzi na pytanie, co było w nich nowego, co zaś było kontynuacją działań czy dokonań wcześniejszych.

SEKCJA 5

Kultura naukowa i edukacja w wieku oświecenia – między modyfikacją a ciągłością

(Stanisław Janeczek)

Dzieje nauki w wieku XVIII (filozofia, matematyka, przyrodznawstwo, historia, filologie, nauki społeczne, religioznawstwo i teologia). Treści i sposoby upowszechniania nauki – towarzystwa naukowe, wydawnictwa, biblioteki, muzea, prasa. Nauka a technologia, gospodarka i wojsko. Model wychowania – kultura fizyczna, naukowa, moralna, artystyczna i religijna. Reformy szkolne na tle europejskim – podstawy instytucjonalne (organizacja, zarząd, finanse, pomieszczenia), nauczyciele, uczniowie, programy, podręczniki, tzw. popisy. Społeczny i państwowy kontekst kultury naukowej i edukacji. Dynamika przemian w nauce i edukacji – rewolucja czy asymilacja?

SEKCJA 6

Przemiany demograficzne i społeczne na ziemiach Rzeczypospolitej w XVIII stuleciu i w pierwszych dekadach wieku XIX

(Radosław Poniak)

Trwanie i zmiana struktur społecznych istniejących na ziemiach Rzeczypospolitej w XVIII wieku oraz na początku XIX stulecia. Procesy demograficzne. Społeczno-demograficzne i ekonomiczne aspekty funkcjonowania gospodarstw domowych. Stratyfikacja społeczna oraz jej postrzeganie. Preferowane będą referaty sytuujące procesy obserwowane w Rzeczypospolitej w szerszym kontekście europejskim i wykorzystujące dorobek teoretyczny nauk społecznych.

SEKCJA 7

Przemiany religijności i procesy sekularyzacyjne

(Sławomir Kościelak)

Stosunki wyznaniowe na ziemiach Rzeczypospolitej w XVIII wieku i pierwszych dekadach XIX stulecia. Przemiany religijności społeczności miejskich i wiejskich. Przejawy tzw. nowej pobożności na przełomie XVIII oraz XIX wieku. Procesy sekularyzacyjne jako zjawisko kulturowe, społeczne i filozoficzne. Sekularyzacja instytucjonalna.

SEKCJA 8

Miasto, przestrzeń i ich reprezentacje w świetle nowych idei

(Aleksandra Norkowska, Mikołaj Getka-Kenig)

Miasto w perspektywie idei oświecenia. Przestrzeń miejska, przestrzeń wiejska i zamieszkujące je wspólnoty. Urbanistyka, architektura i twórczość wizualno-przestrzenna w przeobrażeniach XVIII wieku oraz początków XIX stulecia. Sztuka i architektura wobec procesów przemian estetycznych, kulturowych, społecznych i politycznych.

Zwracamy się do wszystkich badaczy osiemnastego wieku z prośbą o zgłaszanie propozycji referatów lub komunikatów, które zostaną zaprezentowane w podanych sekcjach (prosimy o referaty zaplanowane na 20 min. i komunikaty o obj. do 10 tys. znaków).

Propozycje tematów wraz z krótkimi streszczeniami (do pół strony) prosimy przysyłać pocztą elektroniczną na adres kongres2016@o2.pl lub pocztą tradycyjną na adres Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym (z dopiskiem: „Kongres”).

Termin nadsyłania zgłoszeń upływa 30 września 2015 roku. Po ich uporządkowaniu, zgłoszenia zostaną przekazane Kierownikom sekcji, którzy w porozumieniu z Komitetem Organizacyjnym podejmą decyzje o ich zakwalifikowaniu do obrad Kongresu. Przewidujemy, że do końca grudnia 2015 roku uda się zakończyć procedurę wyboru propozycji referatów i komunikatów oraz ich przyporządkowania do poszczególnych sekcji. Wówczas będziemy mogli przekazać informacje o ich przyjęciu do programu obrad.

Wiosną 2016 r. zostanie Państwu rozesłany kolejny list, dotyczący programu Kongresu. Będzie on połączony z formularzem zgłoszenia udziału. Planowane wpisowe ma wynosić 300 zł oraz 150 zł dla doktorantów i studentów (kwoty te mogą ulec niewielkiej zmianie).

Informujemy jednocześnie, że pisma okólne i wiadomości dotyczące Kongresu, a także działalności Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, są umieszczane na stronie internetowej PTBnWO (www.wiekosiemnasty.pl).

Kongres ma być z założenia głosem środowiska badaczy wieku XVIII, jego możliwie pełną artykulacją. Dlatego gorąco i serdecznie zapraszamy do wzięcia udziału w jego obradach!

Komitet Organizacyjny:

prof. dr hab. Anna Grześkowiak-Krwawicz

prof. UAM dr hab. Barbara Judkowiak

prof. UAM dr hab. Maciej Forycki

prof. UAM dr hab. Michał Zwierzykowski

dr Maciej Parkitny